Досиетата
2-а стр.

Кои папи са оглавявали католическата църква
3-а стр.

Разговор на Георги Елдъров с писателя Георги Марковски
4-а стр.

ВЕСТИ

• В руслото на старите познанства се състояха няколко срещи на архимандрит Елдъров и с г–жа Анастасия Димитрова – Мозер, която в миналото е гостувала на АБАГАР заедно със съпруга си проф. Чарлз Мозер. На разговорите присъствуваха видни членове на Постоянното присъствие на оглавявания от г–жа Мозер съюз, а така също и на печатния му орган, на когото благодарим за готовността да публикува редица статии, изхождащи от нашите среди.

• На 4 август, вторник, се състояха две главни събития: събрание на редакционния състав на вестника ни в ново седалище по повод изготвянето на настоящия брой и среща с изпълнителния директор на фондация „Отворено общество" г–н Георги Прохаски. Той бе запознат със състоянието, проблемите и перспективите на „АБАГАР", след което бяха уговорени следващите контакти.

(Продължава на 2-а стр.)

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ЦЪРКОВЕН АРХИВ В РИМ

АБАГАР 1

КАТОЛИЧЕСКИ ВЕСТНИК

Брой 6 август 1992 г. 1 лев

Добро здраве на папата

Пожелаваме го като духовни чеда на универсалната и на поместната римска църква. Като имаме също предвид всеобхватната програма, която папата си е възложил за осъществяване през своя понтификат: новото евангелизиране на човечеството, и особено на нашите източноевропейски страни, след голямото изпитание на болшевишкия атеизъм. Болестта на папата с двуседмичното му гостуване в римската болница Джемелли (връща се там за трети път, след двойния си престой през 1981 г. вследствие на атентата), операцията (за щастие лека и с отлич на надежда за пълно оздравяване) и, от този момент, необходимата няколкоседмична почивка, разредиха неговата дейност. Вероятно това ще се отрази върху близката му и по-далечна програма, с промени и отсрочвания в пътуванията – станали важна част от стила на неговия апостолат. Ще наложи ли това и отлагане на посещението му в България за още по-неопределена и далечна дата? Надеждата, че тази неопределеност ще се изясни скоро, е още един повод да му пожелаем от Господа бързо и твърдо оздравяване.

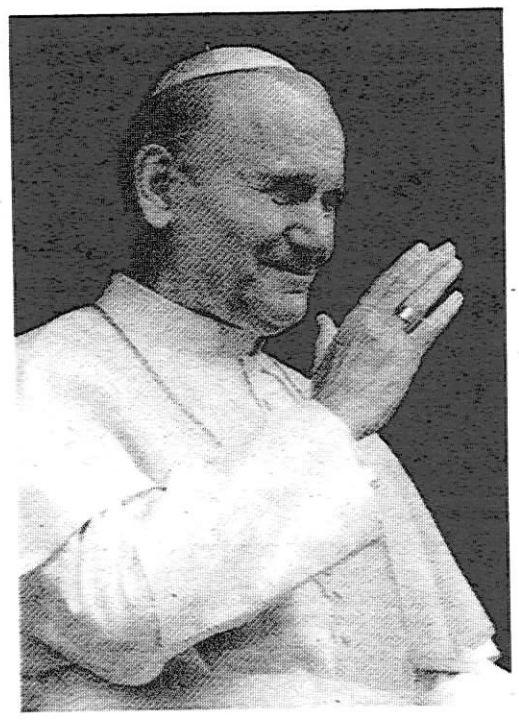

Папа Йоан Павел II

Това положение има обаче и едно по-дълбоко еклезиологично значение. Боледуващият папа претърпява ограничения в дейността и живота си, които не са без значение за състоянието на църквата. Той не може, както правят други инстанции в подобен случай, да повери службата си на временно заместващи го лица или институции. Понятието „зам.-папа" е толкова абсурдно, че не съществува даже в най-отвлечената си форма. Приказките за „черния папа" (генералният настоятел на отците йезуити) са именно това – приказка. А понеже Христовата църква се нуждае от папската дейност – като реална опора за видимото ѝ единство в учението, както и в управлението на универсалната църква, боледуването на папата не може да не се отрази и на цялото църковно тяло – на йерарсите, клирициите, верните. Съществува аналогия между „заболяване на папата" (sedes impeddita) и „овдовялата църква" или канонически изразено „sede vacante". То е ненормално за църквата и трябва час по-скоро да се нормализира. Молитвите на верните и грижите на приближените му ще направят така, че Светият Отец да оздравее, като по чудо, преди определеното му от лекарската наука време, за да се заеме с обичайния си темп и темперамент с дейността, която само той може да върши.

На емита и читателите на „Абагар" желая много духовна радост и светлина, дано Бог даде това
Филип Димитров

Вълнуващи срещи

с министър-председателя Филип Димитров...

Краткото посещение на архимандрит Елдъров в България през този месец допринесе за още по-широкото популяризиране на „АБАГАР" – „идеята", архива и вестника.

На 5 август, сряда, министър-председателят г–н Филип Димитров прие в кабинета си архимандрит Елдъров. По време на състоялия се разговор основателят на „АБАГАР" увери премиера в добрите чувства на западното обществено мнение към обновителните процеси в България, които най-често се свързват с името на оглавяващия първото некомунистическо правителство. Бяха обсъдени и някои въпроси, свързани със състоянието на „АБАГАР", с възможностите за неговото пълноценно оползотворяване като институция, книжовно средище и вестник с определена програма. В разговора бе включена и темата за политическата и религиозна обстановка в България. Накрая г–н Филип Димитров пожела да отправи собственоръчния си поздрав към екипа и читателите на нашия вестник.

Непосредствено след тази среща се състоя непредвиден разговор и с директора на Дирекцията по вероизповеданията към Министерския съвет г–н Методи Спасов. Той прояви жив интерес към „АБАГАР", където бе гостувал миналата година. Наред с това г–н Спасов изрази желанието си да получава редовно нашия вестник – незаменим източник на непокварена религиозна информация и трибуна на смели становища по въпросите на вярата и църквата.

...и с вицепрезидентката Блага Димитрова

С особена отзивчивост откликна вицепрезидентката г–жа Блага Димитрова. Приятна изненада за нас се оказа фактът, че благодарение на други общи приятели, тя е била вече запозната с инициативите. Г–жа Димитрова прие архимандрит Елдъров в Президентството още в деня на стъпването му на българска земя – 28 юли. Тема на едночасовия разговор бе целият кръгозор на културния ни и обществен живот, спомените и впечатленията от близки и на двете страни личности и събития. Срещата продължи и на следващия ден в НДК сред тесен кръг почитатели на семейство Христофорови. Завръщането на проф. Петър Христофоров и неговата съпруга г–жа Надя Христофорова в България след 44-годишно отсъствие бе ознаменувано с мило тържество. Нека припомним, че семейството на професора винаги е било сред най-солидните и верни поддръжници на българския дух не само в Париж, но и в цяла Франция, включително и на проявите му в многобройни наши инициативи. В кратко изказване пред избраната публика архимандрит Елдъров изтъкна изрядната човечност на гостите от Париж, с които го свързва познанство отпреди 30 години. Тази среща ни поднесе и още една приятна изненада: оказа се, че „АБАГАР" бе вече известен на повечето от присъствуващите и те приеха с подчертан интерес най-новите информации за него. Радой Ралин се ръкува с внезапно просветнала приветливост и думи на похвала.

Юбиляр

Апостолическият екзарх Методий Стратиев чествува 50-годишнината от свещеническото си ръкополагане

Негово Високопреосвещенство апостолическият екзарх Методий Стратиев чествува 50-годишнината от свещеническото си ръкополагане на 26 юли в Париж. По традиция в католическата църква такава годишнина се нарича „златен юбилей". Златото в случая са делата на дядо Методий през този период от половин век – онези, които нито ръжда, нито молци разяждат. Светлината на вярата, която е разнасял, божията благодат, която е раздавал, примерът на християнска, монашеска, пастирска последователност, който продължава да дава ежедневно. Пътят му е осеян със събития, които го въвеждат в редовете на най-изрядните наши отци и пастири през периода на голямото гонение на църквата. Получил отлична богословска подготовка в Католическия богословски институт към Сорбоната, дядо Методий предпочете да се завърне във военна България, вместо да се подвизава във Франция с преподавателска дейност, както му било предложено. Въпреки че тук го очакваше, след няколкогодишен труд в областта на апостолата и възпитаването на младите семинаристи, затвор с принудителен труд цяло едно десетилетие от 1952 до 1962 г. Назначен за епископ през 1963 г., той служи първо като викарий на дядо Куртев и след това, през 1971 г., става титуляр на апостолическия екзархат за католиците от източен обред в България. Като председател на епископската конференция в България, той се счита по право ръководещ йерарх сред българските епископи.

Сред свръхчовешки изпитания, с голяма лична жертва, дядо Методий успя да прекрачи непокътнат Червеното море до отвъдния бряг, заедно със цялото си стадо и днес може с гордост да каже пред Бога: „Ония, които си ми дал, опазих, и никой от тях не погина". Нека останем причислени към тях докрай.

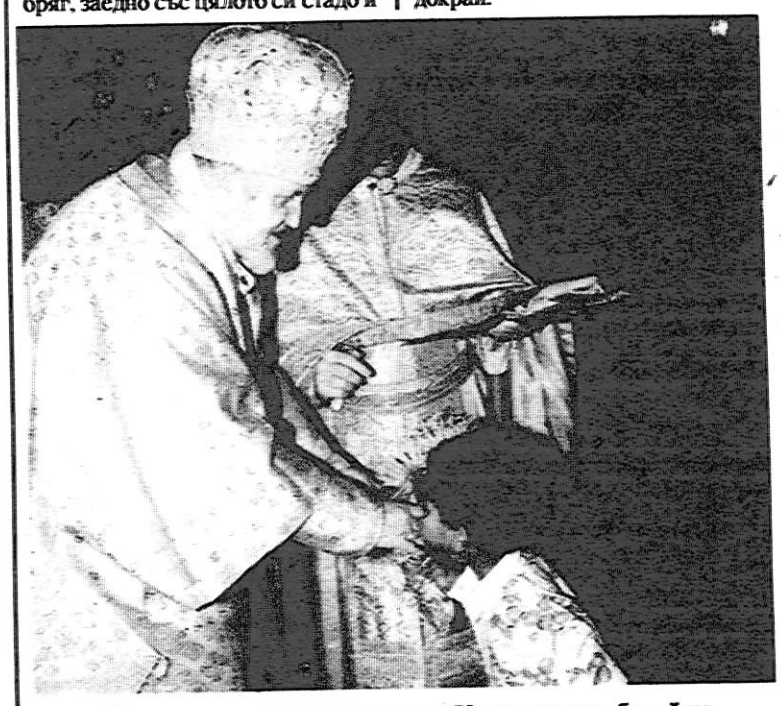

Момент от литургията по повод 50-годишния юбилей на апостолическия екзарх Методий Стратиев в катедралния му храм „Успение Богородично"

Из посланието на папа Йоан Павел II до апостолическия екзарх Методий

„На теб, достопочтени брате,... изказваме нашата изрядна радост. Изрядна, понеже ти се показа наистина достоен Христов служител през един толкова дълъг период: не само запален от грижата за душите, надарен с остър интелект, сдобил се с богословска наука, благ в добрината си, украсен със свещенически и епископски добродетели, а най-вече за онова, което придава особеното благородство на твоя живот – свидетелствуването, което в течение на много години даде и за Христа, и за църквата, като същински храбър войн, когото не успяха да погубят, а винаги бе готов да пролее кръвта си. Натикан в затвор, бит, изтезаван по всякакъв начин, ти се оказа още по-силен победител над омразата срещу вярата и нечовешкото насилие..."

Саморъчно подписано от папа Йоан Павел II, от Ватиканския дворец, 24 юни 1992 година, XIV година от папското му служене

Досиета

Болест на посттоталитарното ни общество. Последно огнище на нравствената поквара, наложена от режима в течение на полувек къде с насилие, къде с подкуп, къде просто със заблуда. Има жертви - субектите на досиетата. А има и такива, които са и едното и другото. Доколкото са секретни за жертвите, а известни на престъпниците, те са опасни и вредни: висят като Дамокловиев меч над главите ни, гушат се зад плетищата по пътя на демокрацията - я камък, я кал ще хвърлят по минаващите. Време е да бъдат разсекретени. Не за жълтата преса, не за просто любопитните, а за жертвите. Да могат да хвърлят поглед върху донесенията и да направят стъпки за обезщетение - материално и морално. На другите - доносниците, информаторите, декларatorите - да бъдат предвидени санкции.

Защо повдигаме този въпрос? Знаехме, че „АБАГАР" също е бил субект-жертва на донесения. Сега установяваме, че досието му се е водело под буква Я, че е обемисто, калташко, фантазьорско. Някои от донесенията ни бяха вече известни: показаха ни ги информаторите преди да ги предадат на Шесто. Не за друго, а само, за да се гарантират за всеки случай. Други са на път до нас. Ще ги разсекретим, без да щадим доносниците.

ВЕСТИ

(Продължение от 1-а стр.)

• В навечерието на Илинден се отзовахме на поканата от страна на председателя на сдружението на македонските братства г–н Стоян Бояджиев за среща в седалището им на улица „Пиротска". Естествено, главната тема на оживените разговори бяха общите спомени за Ванче Михайлов, а така също и някои въпроси за неговото морално наследство и мястото му в историята на България. Вероятно на мнозина е известен фактът, че през последните години от живота си той бе станал тясно приближен на „АБАГАР". Ванче Михайлов почина на 5 септември 1990 година в Рим на 94-годишна възраст.

• На 30 юли, четвъртък, по стечение на обстоятелствата, „АБАГАР" попадна на пресконференцията на г–н Митанов в седалището на ефория „Зограф" на улица „Стефан Стамболов". Нямахме предварителна представа, че атмосферата би могла да бъде толкова напрегната и че малко преди нашето появяване там е било забранено присъствието на български архиереи. Едва накрая, когато присъстващите се разредиха, успяхме да получим отговори на наши въпроси от взаимен интерес.

• 3 август, денят на посещение в книжарници и редакции по ул. „Раковски" и булевард „Дондуков", се превърна в ден на мимолетни срещи и отзвуци за „АБАГАР" от страна на журналисти и обществени деятели. Особено ползотворен бе разговорът с доцент Иван Калчев, един от най-безкомпромисните разобличители на тъмните подмоли в обществения ни живот. Г–н Калчев сподели намерението си да отбележи по достоен начин във в. „Черен ден" „черната" 40-годишнина на процесите срещу католическото духовенство през лятото и есента на 1952 година.

• На 6 август, Преображение Господне, екипът на „АБАГАР" проведе разговор с директора на Българо-унгарския институт в Будапеща г–н Георги Крумов за някои общи инициативи в унгарската столица през предстоящите месеци. Покъсно разговорът продължи и с участието на Петър Константинов, председател на сдружението „Мати България".

• Докато настоящият брой се набираше за печат, архимандрит Елдъров предприе пътуване в Северна България, за да проведе предварително набелязани срещи във Велико Търново, Русе, Варна, павликянските селища в региона, а в частност – с Никополския епископ Самуил Джундрин, с кустоса на францисканците-конвентуалци отец Георги Арлашки и с отец д–р Иван Софранов.

• През изтеклите дни, архимандрит Елдъров неколкократно беседва с апостолическия екзарх Методий Стратиев и протосингера на епархията архимандрит Гаврил Беловеждов. За съжаление, не успя обаче да поздрави апостолическия пронунций Марио Рицци поради излизането му във ваканция от същия ден, когато архимандрит Елдъров пристигна в София.

Редове от нашата кореспонденция

Полагаме началото на тази пренебрегвана досега рубрика на „АБАГАР" с цитат от писмото на папския пронунций Марио Рицци до основателя на вестника архимандрит Елдъров по повод появата на първия му брой. Това писмо бе саморъчно написано и лично връчено на своя адресат на 27 октомври миналата година:

„... Бих желал да изтъкна твоя решаващ принос за получаването и особено за освобождаването на сградата на 25 октомври – денят на моето щастливо завръщане в София, денят, в който докато небето ми изпращаше своя благослов с първите снежинки над столицата, новоизбраният ѝ кмет Александър Янчулев ти връчи ключовете на нашата дипломатическа резиденция.

А как да не спомена богослуженията, които извършихме заедно на балкона в Бояна и Банкя, празничната тържествена церемония при връчването на акредитивните писма (9 юли), посещенията на най-известните манастири, превеждането на интервютата – многобройните и тъй високо ценени интервюта, редактирането на католическия седмичник (касае се за „АБАГАР 1" – б.р.), предмет на възхищение и сравнение с „Оссерваторе Романо..." (Ватиканският официоз – б.р.)

(София, 27.10.1991 г.)"

И два цитата с послеслов:

„...Отново повтарям: ИМЕРЕК заяви пред мен, че „АБАГАР 1" бил отлъчен от църквата вестник и той щял да го унищожи докрай! А в момента аз съм зависим от него, тъй като прие по принцип спонсорството за книгата ми... Кому и как да служа, Боже!?" (4 юни 1992 г.)

Отговаря ли се на такава провокация...?

Но за сметка на това пък можем да намерим голямата утеха в писма с твърдения като следното:

„След като прочете статията „Оздравителен храм" (виж „АБАГАР 1", бр. 4, стр. 3), девойката, вече със спотаен копнеж, възкликна: „Дали ще имам късмет да работя с такива хора?" (Райна Арнаудова, 1126, София).

„Богородица Закрилница", Пиеро Делла Франческа, детайл, музея на родния му град Сансепоакро, изложба по случай 500 години от смъртта му (12.X.1492 г., датата, на която Христофор Колумб открива Америка

Голяма Богородица

Успение Богородично или Голяма Богородица е най-древният християнски празник, установен от църквата. Той е общ за двете християнски традиции – и в източната, и в западната се тачи еднакво с най-голяма литургична тържественост. На този ден, 15 август, се възпоменава преминаването на Божията майка от земния в небесния живот. Смъртта на Богородица е представяна в иконографията като някакво „успение", „заспиване", последвано от незабавно „възнесение" („ассумпцио" на латински) на небето. Явна е връзката с Христовото възкресение, по чието подобие е изградена иконографията и химнографията, посветени на това събитие от житието на Света Богородица. С оглед изтъкването образа на Пресветата Майка Божия пред съвременното общество, забравило небесното предназначение на човека, през 1950 година католическата църква – в частност Римският първосвещеник папа Пий XII – е добавила към общото честуване на събитието и в Изток, и в Запад, едно догматично определение.

Тук е мястото да припомним, че един от най-древните сред българския народ католически ордени – орденът на отците-успенци – е посветен специално на Света Богородица от Успението. Оттам идва и наименованието му. Отците от този орден се притекли на помощ на народа ни в разгара на българо-гръцката разпра през средата на 60-те години от миналия век. От многобройните им народополезни начинания ще спомена само известния френски колеж в Пловдив „Свети Августин", който съвсем наскоро, по силата на реституцията, след 44-годишно узурпиране, бе възвърнат на истинските си собственици.

6 на брой са днес отците-успенци в България, още двама живеят в чужбина. Членове на това общество са Апостолическият екзарх Методий Стратиев и Никополският епископ Самуил Джундрин. Подготвят се да постъпят в него десетина нови кандидати, възпитаници в настоящият момент на различни учебни заведения във Франция.

На отците-успенци – честит патронен празник!

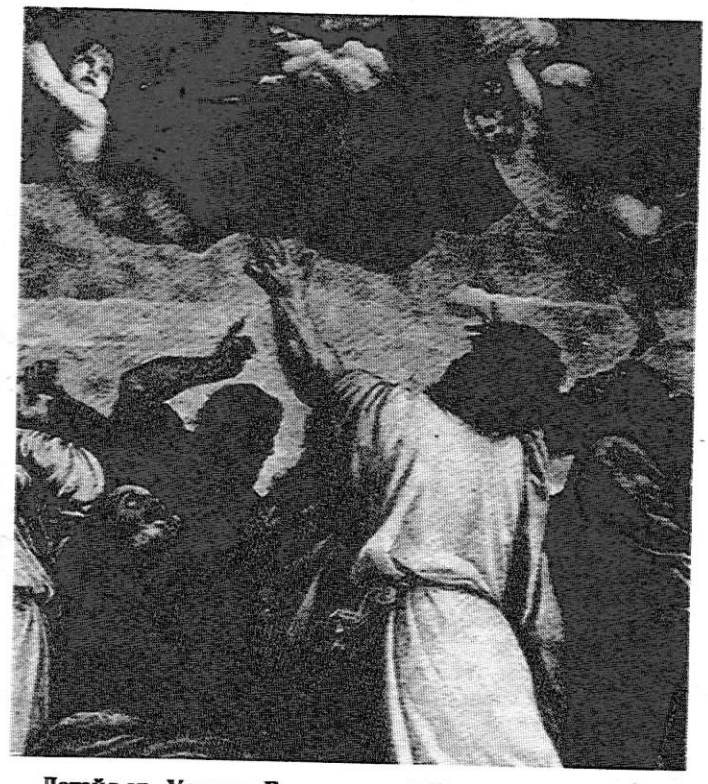

Детайл от „Успение Богородично", Тициан, Базилика де Фрари във Венеция

11 август

ДАТАТА 11 АВГУСТ 1886 ГОДИНА е една от най-драматичните в новата българска история. В един и същи ден се изреждат събития, за които и сега не можем да четем без вълнение, негодувание, отвращение и същевременно с преклонение пред онези, които бяха се надигнали срещи едно нечувано клетвопрестъпничество: само два дни преди това български офицери, повече послушни на руския император Александър Трети отколкото на своя пряк началник и български държавен глава княз Александър Първи, бяха извършили преврат в София, бяха свалили княза за угода на Петербург и позор и катастрофа на България. Едновременно обаче с това в провинцията се надигнаха сили за измиване на позора и за предотвратяването на катастрафата. Начело на народното негодуване застана тогавашният председател на Народното събрание, Стефан Стамболов, който по една случайност в деня на преврата бе осъмнал в Търново.

НА 11 АВГУСТ 1886 ГОДИНА преди обед княз Александър Батенберг, лишен от престола и под стража на български офицери, пристигна в Рахово. Една яхта чака да го отведе по Дунава неизвестно къде. Натоварените с тая задача търсят инструкции от София, но на тоя ден вече сред тях, сред детронаторите, владее паника, предизвикана от първите известия за контрапреврата на Стамболов и подполковник Муткуров. След противоречиви телеграми, неговите пазители изпълняват все пак първоначалната заповед и предават княза на руските власти в Рени. По нареждане на Петербург те се отнасят към него крайно внимателно и го оставят да се движи на свобода. В това време в България се развиват светкавично други събития.

За настроенията сред войската в провинцията достатъчно говори телеграмата, която капитан Маринов отправя от Ловеч на 11 август 1886 година вечерта на подполковник Любомски, командир на бригадата във Видин и негов пряк началник, който в началото бе показал голяма ревност в полза на преврата и бе поискал от капитав Маринов да закълне полка във вярност на назначеното от превратаджиите временно българско правителство. Тя гласи: "Вий отрешихте предварително себе си с позорно и подло клетвопрестъпничество спрямо героя и защитника на земята ни, а какво ще правя и накъде ще тръгна аз сега, то ще зависи от Вас и не е работа на клетвопрестъпници и подлеци като Вас, а е веление на светия воински дълг и отечеството".

НА 11 АВГУСТ 1886 ГОДИНА, в десет часа сутринта Стефан Стамболов издава следната прокламация към българския народ от Търново: „В името на българский княз Александър Първи и на Народното Събрание, обявявам за изменническо и вън от законите на страната привременното Софийско правителство во главе с Климента и всеки, който слуша приказанията на това правителство, ще бъде съден и наказан по военните закони. Назначавам за главнокомандующи на всички български войски бригадния командир Муткуров и заповядвам на всички граждански и военни власти да изпълняват безпрекословно неговите заповеди. Призовавам доблестний Български народ да защити Короната и Отечеството от предателите, които искат да свалят от престола нашия юначен и любим княз. Нека всевишний укрепи десницата на народа и войската, за да запази честта, правата и славата на Отечеството и на избраний от народа монарх. Да живее България, да живее Български Княз Александър Първи. – Председател на Народното Събрание: Стамболов. Главнокомандующий Българските войски: подполковник Муткуров".

На митрополит Климента в София, застанал начело на назначеното от превратаджиите правителство, Стамболов отправя следната лаконична телеграма: „От името на княза и на Народното Събрание заповядвам Ви в 24 часа да сложите властта и да се подчините на главнокомандующия на българските войски подполковник Муткуров, инак ще бъдете застреляни със съучастниците си".

В оня момент Стамболов олицетворява, като председател на Народното събрание, единствената правилно установена власт.

Когато през 1930 г. епископ Ронкалли, бъдещият папа Йоан XXIII откупва сградата на ул. 11 август №6, за да настани там папското представителство в България, надали ще да е свързвал датата с някое друго календарно понятие, освен това на празника на Света Клара или Бистра, която римската църква чествува именно на този ден. Понеже бе прекарал вече няколко години в България, възможно е да е знаел, че същия ден БПЦ възпоменава Свети мъченик Калиник, жив изгорен заради вярата. Вероятно не ще да е знаел, че на тази дата с.с. някои източни църкви споменават също „Седемте спящи светии от Ефес". Наложи се на „АБАГАР" да задълбочи въпроса за името на тази улица, когато сградата бе предоставена на ватиканския шарже д'афер архим. Георги Елдъров от кмета на София, проф. Янчулев. В разговора стана въпрос да се отбележи това събитие с променяне на името на улицата. Вместо „11-август" – ул. „Ронкалли". Кметът с достойнство възрази, осланяйки се на възрожденското значение на датата, че това не може да стане, без да се установи какво именно възпоменава тази дата. А ни беше и неудобно да разкриваме белите полета на възрожденската си култура. Наложи се да се заровим в историческия възрожденски сектор на библиотеката ни. Въпреки най-старателно прелистване на стотици страници, открихме само „трети шипченски юруш" на турските низами, проведен на 11 август 1877 г. Очевидно това не можеше да представлява събитие, което трябваше непременно да се спомене с улица. Толкова повече, че недалеч от улица „11 август" се простира прекрасната улица Шипка. Не оставаше друго освен да се позовем за помощ на живата Българска енциклопедия в Залцбург – Д–р Христо Огнянов. Протегна ръка, извади от рафта том трети от ръкописа на своя „Български исторически календар" и посочвайки с пръст мястото, с две думи определи зачението на датата: „Ден на национален позор и ден на достойнството на българина". Ето текста на писаното от него през 1968 г. за Радио „Свободна Европа":

Кои папи са оглавявали католическата църква (1878 – 1992 г.)

ПИЙ ДЕВЕТИ (1846–1878) умира само четири седмици преди подписването на Сан Стефанския договор, но изживява мъчително целия период на Освободителната война. Той приема молбата на цариградските българи за уния с римското седалище през 1860 г. и ръкополага лично първия български архиепископ Йосиф Соколски (1861).

ЛЪВ ТРИНАДЕСЕТИ (1878–1903) е избран точно в деня на Сан Стефанския договор (3 март 1878), радвал се на първите крачки на младото княжество и влиза в конфликт с княз Фердинанд заради „повторното кръщение" на престолонаследника. През 1883 г. той дава официално признание на българския характер на Тракия и Македония като учредява епархии в Одрин и Солун за католиците от „български обред" в тези райони.

ПАПА СВ. ПИЙ ДЕСЕТИ (1903–1914), зает с борбата срещу модернизма в католическата църква, сигурно ще да е трептял по събитията на двете Балкански войни, и накрая е сломен от първите ужаси на Европейската война.

БЕНЕДИКТ ПЕТНАДЕСЕТИ (1914–1922) полага усилия, за да смекчи жестокостта на хората през Европейската война, когато България воюва на страната на Централните сили. Загубила войната, Турция му издига благодарствен паметник в квартала Шишли заради заслугите му в полза на мира.

ПИЙ ЕДИНАДЕСЕТИ (1922–1939) обявява война на болшевизма, фашизма и националсоциализма, подготвя крайната разруха на трите тоталитарни системи, донесли страдания и на нашата нация. През 1925 г. той назначава епископ Анджело Джузеппе Ронкалли за апостолически визитатор, а от 1931 г. и делегат в България, отваряйки му пътя до върховната папска катедра.

ПИЙ ДВАНАДЕСЕТИ (1939–1958), папа на войната и на трудния следвоенен период. Успява да омекоти някои от условията на жестокия конфликт, особено за евреите, за които отваря широко вратите на църкви и манастири по време на гонението. Той осъжда смело преследването на църквата в България от страна на „домашните" болшевики със специална енциклика през 1952 г.

ЙОАН ДВАДЕСЕТ И ТРЕТИ (1958–1963) прекарва десет години в България (1925–1934). Успява да приложи опита, набран в нашата страна, в по-големите размери на универсалната църква. Когато става папа през 1958 г., замисля и свиква големия вселенски събор във Ватикана през 1962 г.

ПАВЕЛ ШЕСТИ (1963–1978) осъществява първите контакти със следвоенна България през 1975–76 г., от които последваха някои облекчения за църквата в страната.

ЙОАН ПАВЕЛ ПЪРВИ (1978) с едномесечното си папско свидетелстване даде повод на две делегации от България да посетят Вечния град в разстояние на няколко седмици по случай коронясването и погребението му.

ЙОАН ПАВЕЛ ВТОРИ (1978...) прослави славянското име и изтъкна ролята на Св.св. Кирил и Методий, а с това и ролята на България в световната история: добрите му чувства към нашия народ не бяха променени даже от „българската следа", зашумяла вследствие на атентата срещу живота му през 1981 г.

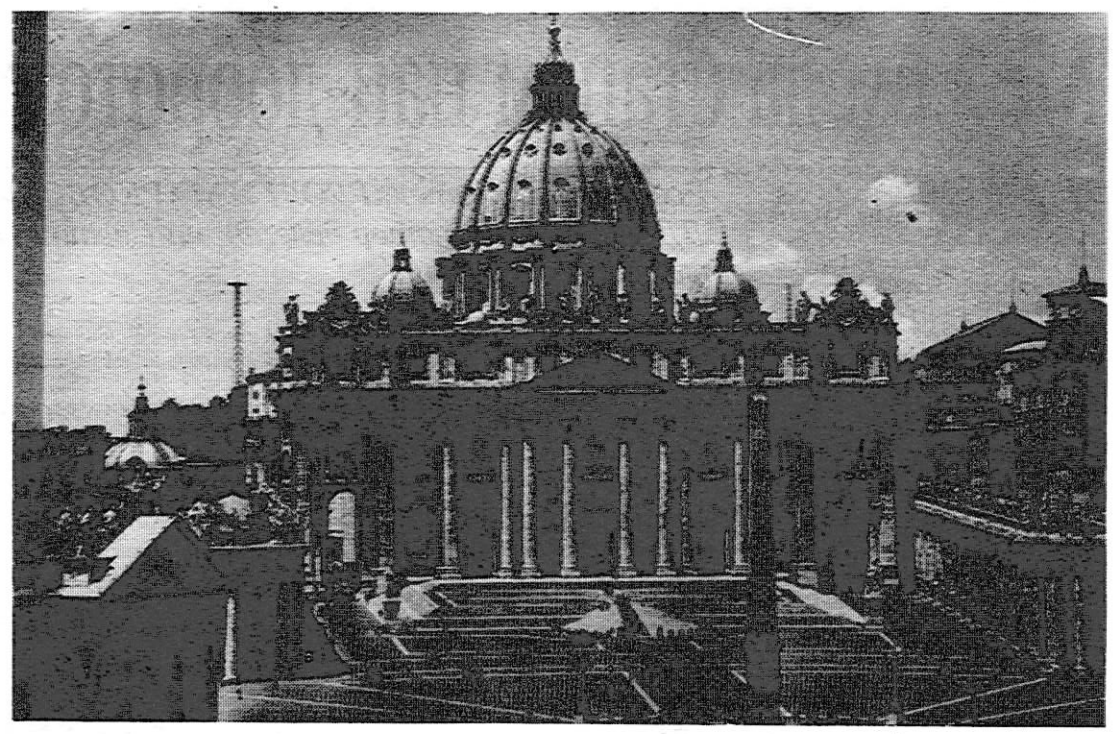

Базиликата „Св. Петър" в Рим

Ватиканските стени

Малко са днес градовете, които все още се охраняват с внушителни стени. Ватиканът е обкръжен с такива от всички страни. Те са били издигнати първоначално от папа Лъв Четвърти (847–855) за отпор срещу нашествието на сарацините, когато в България са царували Кардам и Борис. Оттук произхожда другото название на това място в топономастиката на града – Папа Лъвов град (Città Leonina). Колкото и да са високи и дебели, ватиканските стени не са непроходими. В папския град се влиза „законно" и нормално през пет входа. Най-известна е Бронзовата порта, вдясно на базиликата „Св. Петър". Тя е официалният и церемониален вход на Ватикана. Оттам по две стълби с няколкостотин мраморни стъпала и асансьор се стига направо до работния кабинет на папата. На обратната страна на базиликата е Сводът на камбаните, а петдесетина метра по-нататък – Порта Сант Оффицио, която води до аулата за аудиенциите. Порта Св. Ана допуска публиката до енорийската църква на Ватиканския град, пощата, аптеката, библиотеката. Петият вход е в задната част на Ватиканския град и води до музеите – най-гостоприемната от всички ватикански порти. Допуска около милион и половина посетители всяка година.

Вечер портите на Ватиканския град се затварят в десет часа и половина. Който желае да влезе след този час, включително и живеещите там, трябва да се легитимират пред швейцарските часовои, които пазят входа Свод на камбаните.

Францисканският орден

(Продължение от миналия брой)

Последователите на Св. Франциск се намират също в Централна и Източна Европа, и през вековете те са играли тук важна роля в евангелизирането на народите. През 13-ти век те идват в Унгария, Чехословакия, Полша, Словения и Албания. През 14-ти се появяват в Русия и Литва. Те пристигат също в Йерусалим, където се намират и днес и се грижат за Светите места, където чрез мъченическата си смърт, свидетелствува за вярата един мисионер-францисканец, дошъл от Хърватско – Св. Никола Тавелич (ум. 1391 г.). През 15-ти век развива широка мисионерска дейност в тези страни един мисионер-францисканец от Италия – Св. Йоан Капистрано (ум. 1456 г.). Под турско иго чедата на Св. Франциск са онези, които успяха да запазят вярата сред народните маси. Даже там, където мисионерите не можеха да развиват своята дейност, се пораждаха мисионерски звания. Така Св. Йеремия Влах (ум. 1625 г.) от днешна Румъния идва в Италия, където става член на капуцинския клон на францисканите. Многобройни малки братя от трите клона на францисканския орден през 18-ти век пристигат в Русия, където развиват пасторална дейност сред живеещите там католици, както и сред заточените в Сибир. През същото време те придружават европейските емигранти, търсещи по-добри условия за живот в чужбина. В нашия век многобройни братя са преследвани от тоталитарните режими заедно с поместните църкви, и без да се страхуват за своята свобода и живота си те продължаваха да развиват своя апостолат. Един между многобройните, които свидетелствуваха за Христа в концлагерите, бе Св. Максимилиан Колбе (ум. 1941 г.), францисканец-конвентуалец, мисионер в Япония, апостол на католическия печат, загинал в концлагера „Аушвиц".

Св. Клара, или Бистра, се родила в град Асизи през 1193 г. от знатно семейство. Обаяна от примера на Св. Франциск, решила да посвети живота си на Бога. През 1211 г. при Порциункула край Асизи получава от ръцете на Св. Франциск монашеско рухо, с което слага начало на ордена на „Бедните дами", станали по-късно известни с названието „Кларистинки". С последователките си, започнали да се събират покрай нея, Клара живее скромно в манастир при църквата „Св. Дамян" край Асизи, където ще умре на 11 август 1253 г. Две години по-късно ще бъде канонизирана от папата. Кларистинките живеят според духа на францисканците, както беше заявил Св. Франциск: „Един и същ е духът, който накара братята и онези бедни жени да напуснат този зъл свят" (2 Цел 204; Франц. Изв. 793). Вторият орден, основан от Св. Франциск, върви както първият, по пътя на „покаянието според Евангелието, с изрядна бедност, сред християнска Църква". Кларистинките водят строг съзерцателен живот, като дават предимство на молитвата и задълбочаването на Божествените тайни. Чрез молитвата си те стават съпричастни на нуждите на Църквата и на обществото.

Първите кларистинки са пристигнали в Централна и Източна Европа още когато Св. Клара била жива, с основаването на манастири в Чехословакия и Полша, където съществуват и днес. Възхитени от францисканския идеал, в тези манастири често пъти се посвещаваха също членове на кралски семейства, като Св. Агнесия Пражка (ум. 1282 г.), дъщеря на крал Отокар Първи Пшемисъл, канонизирана през 1989 г. от папа Йоан Павел Втори. Идеалът на основателката е помагал на кларистинките да разбират нуждите на бедните и да им помагат.

С Първия и Втория францискански орден също живеят според духа на Св. Франциск мъже и жени, включени в монашески общности учредени въз основата на устава на Третия орден. През 1447 г. една от тези общности бе призната като орден с тържествени монашески обети. Оттук води началото си Третият Редовен или Монашески Орден. По-голямата част от институциите с посветен на Бога живот, основаващи се на устава на Третия Орден, са поникнали през последните два века. Когато през 19-ти век развитието на промишлеността поражда редица социални въпроси и работническата класа започва да се отдалечава от Църквата, фигурата на Св. Франциск отново излиза на небосклона. Този смирен, търпелив и беден светец е близък на експлоатираните и унижавани работници. Новото положение изискваше нови и по-гъвкави форми на монашески живот, който да позволява на монасите да застават близо до бедните и нуждаещите се, с които трябва да споделят еднакъв живот, навлизайки във фабриките, за да свидетелствуват там за Христа и за неговото Евангелие. Днес съществуват стотици такива францискански институции. В много от тях е наложително монашеското расо, в други е позволен обикновен цивилен костюм. Лицата, включени в тези институции, действуват в болници, старопиталища и сиропиталища, в училища, библиотеки, столове и т.н.

(Следва)

Св. Франциск

ИЗ АРХИВНОТО СЪКРОВИЩЕ НА „АБАГАР"

Наближават годишнини на събития, за които Българският църковен архив в Рим „Абагар" е в състояние да предложи крупна документация.

• За 30-годишнината от смъртта на папа Йоан XXIII (Ронкалли) имаме богата колекция RONCALLIANA, набрана с голяма грижа в течение на няколко десетилетия. Тя е най-крупната в български ръце извън и вътре в страната. Освен 22 пълни биографии на покойния папа, стотици статии за него, пълното издание на посланията и словата му, по-голямата част от трудовете му като изследовател, притежаваме снимки от времето, когато е пребивавал в България и след това, някои със саморъчно посвещение; тридесетина непубликувани писма (повечето във фотокопие, а няколко в оригинал), както и пълна документация за най-известното му начинание: Вторият Ватикански събор.

• На 14 септември ще се навършат 25 години от смъртта на отец проф. ЙОСИФ ГАГОВ, учен и благодетел на първото поколение българи, спасили се на Запад след 9.XI.44. Архивата му с част от писмата, дневниците, снимки, доклади се намират в „Абагар". През 1977 г. бе публикувана биография със заглавие „Отчето" (така го назовавахa близките), а по-късно излезе също монография на английски език за научната му дейност със заглавие „Един български учен в папски Рим" (1988). От двете публикации са на разположение екземпляри, които ще можем да предоставим на желаещите.

• На 3 октомври ще се навършат 40 години от процеса срещу католическото духовенство в България със смъртни присъди и дългогодишни наказания принудителен труд в Белене. Ако някои предпочитаха да бъде забравено това събитие, папа Йоан Павел Втори ни го припомни с най-ясни думи на 1 юни, когато прие на аудиенция „ад лимина" тримата католически епископи България. Освен архивите на Шесто, „Абагар" притежава вероятно най-богатата документация по събитието – разбира се предимно тази, изхождаща от църковни среди, но също и откъслеци от обвиненията, разпита, самопризнанията на обвинените (даже филм на част от процеса). Годишнината би трябвало да се превърне в ден на чест и благодарност към оцелелите истински „изповедници на вярата".

• Нашият сратник от много години, отец д–р Винценти (Венко) Плачков, предаде за съхранение в „Абагар" по-важната част от архива си – писма, снимки, книжнина – и няколко великолепни публикации върху съкровищата на изкуството в Асизи. Отец Плачков, с малки прекъсвания, живее тук от 1930 г. Тук го е сварила царската сватба през същата година. До ден днешен той редовно кореспондира с царицата-майка.

Научен извор

• Въпреки краткото си съществуване Българският църковен архив в Рим „АБАГАР" има известна заслуга при насърчаването на редица докторски дисертации, защитени напоследък в Рим. Шест от тях са вече публикувани, а авторите им заемат важни длъжности в църквата, науката и апостолата. СЕРГИЙ ГАЙЕК, разработил темата „Еклезиология на Евдокимов" е сега доцент в Люблинския университет, СЕРДЖО МЕРКАНЦИН, работил върху живота и дейността на Аурелио Палмиери, е основател и ръководител на важното междуцърковно средище в Рим „Руссиа Екуменика", Отец СТИЕПАН КРАСИЧ, описал историята на град Дубровник през 17-век, днес преподава история на църквата в Папския университет Св. Тома Аквински-Анджеликум. ЙОАНИС МАРАНГОС, защитил дисертация за приятелските отношения между папа Павел 6–ти и патриарх Атинагор I–ви, е генерален викарий на остров Сирос в Гърция. Токущо получихме първите екземпляри, също осъществени с помощта на „АБАГАР", на „Отношения между католици и православни в Босна и Херцеговина от 1878 до 1903 г." от ТОМО ВУКШИЧ (Мостар 1991, 368 стр.) и „Историко-каноническо развитие на католическата църква от византийско-славянски обред в Македония" от КИРО СТОЯНОВ (Рим 1990, 110 стр.)

Две докторски дисертации, изготвени под ръководството и с материали на „АБАГАР", ще бъдат защитени през есента в Рим. Текстовете са вече в наши ръце за последна справка. Те са посветени съответно на повторното евангелизиране на Босна след богомилската криза през 13–14-ти век (автор ПЕТЪР БАБИЧ) и еклезиологичната мисъл на скопския православен епископ Николай Велимирович (автор ХРИЗОСТОМУС ГРИЛЛ). В доста напреднал етап е също дисертацията на Джеймс Муниц на мариологична тема. Трите дисертации ще бъдат своевременно защитени съответно в папските висши институти – факултетите Серафикум, Ориентале и Марианум.

• Наближава 80-тата година от НАЧАЛОТО НА БАЛКАНСКАТА ВОЙНА (1912–1992). В архива на „АБАГАР" са попаднали оригинални снимки, случайно открити сред книжата на италиански колекционер, сега покойник. Касае се за 30 снимки с отлично качество, заснети от фотограф чужденец, по нареждане, личи, на главнокомандуващия. Първоначалният притежател ги е купил в Париж от „български генерал" в началото на 20-те години.

Можем да станем най-доброто общество на Балканите

(Продължава от миналия брой)

Разговор на писателя ГЕОРГИ МАРКОВСКИ с архимандрит ГЕОРГИ ЕЛДЪРОВ, Визитатор делегат на Светия Престол във Ватикана за българите в чужбина

– Нека се опитаме да свържем всички нишки на Вашата същност. На 25 май 1966 Вие сте удостоен от Негово Светейшество папа Павел Шести с високия духовен сан архимандрит и сте назначен на новосъздадената длъжност „Визитатор делегат на Светия Престол за българите в чужбина". Бихте ли ни запознал с дейността си в това отношение?

– Необходимостта да бъде създадена споменатата служба стана ясна след като на Запад нарастна броят на българските емигранти. Откъснати от родината, те навлизаха в един нов свят без подкрепата на религиозни и нравствени устои. Дейността през предишните десетилетия на отец проф. Йосиф Гагов и отец д–р Иван Софранов се оказваше все по-непосилна за посрещането на проблемите на българската емиграция. Въпросът за засилване присъствието на католическата църква бе поставен от отец Софранов чрез няколко доклада до Светия Престол, подкрепени с авторитета на апостолическия екзарх на католиците от източен обред в България епископ Кирил Куртев, успял да присъствува на заседанията на Втория ватикански събор. Предложението да поема този пост ми бе направено – помня датата! – на 22 ноември 1965. Искрено казано, имах някакво недоумение: едно, че други сънародници, като вече споменатите, бяха заангажирани повече от мене в апостолата сред българите, и второ, току що бях получил покана да открия икуменически център в град Луивил, щата Кентъки, САЩ, за проучване и насърчаване на междуцърковните отношения. Щом разбрах предпочитанието на Светия Престол, приех. Назначението ми дойде на 25 май 1966, а оповестяването му – заедно с въвеждането ми в архимандритско достойнство – стана на 19 юни с. г. в базиликата Свети Климент. Обредът бе извършен от мастития украински кардинал – върховен архиепископ Йосиф Слипий, който така ставаше мой духовен баща. Основна задача на Визитатора делегат за българите в чужбина бе тази да действува за задоволяване на религиозните им нужди, но предвиждаше също създаването на връзки и мероприятия с културен и социален характер. Това ми наложи пътувания из цяла Европа и отвъд океана. Опорни точки на дейността ми бяха – освен Рим – Париж, Мюнхен, Цариград, Вашингтон, Аделаида. За целите на мисията ми получих подкрепата на католическите духовници, останали на Запад, като архимандрит Димитър Богданов в Цариград, отците Пенев, Луков и Плачков в Италия, Софранов в Италия и Холандия, Андрей Търновлийски в Германия, Топлийски в САЩ, Арлашки и Балабански в Австралия, монахините Августа Тодорова в Ливан и Италия, Захария Друмчийска в Париж, Агнесия Станева в Париж и Италия, Цецилия Костенарова във Франция и Белгия, сестрите Пиа, Бертилла и други от обществото „Благовещение Богородично" в Италия. Дължа много също на приятелските връзки на цивилни лица, оказали съдействие в много наши начинания: Ани Нуренian в Рим, Елизабет Бахер в Мюнхен, Христо и Инге Огнянови в Мюнхен и Залцбург, Иван Сипков, Христо Попов и Иво Хаджиев в САЩ, Никола Шапкаров в Цариград, Гунтер и Стефка Михел в района на град Кьолн.

– През 1981 Вие създадохте Българския католически архив „Абагар" в Рим. Защо? Какво съдържа той след 10 години събирателска дейност? През какви перипетии премина това събирателство?

– В действителност българският църковен архив започна да съществува още с назначаването ми на поста Визитатор делегат през 1966. През този период от четвърт век той се обогати и разшири, преминавайки през няколко превъплъщения. Започнахме със скромната библиотека на покойния отец проф. Йосиф Гагов – около 30 тома българска книжнина – заедно с части от архивата му, създала се покрай неговата дейност сред българските емигранти от 1948 до 1967 г. Продължихме с дарения и находки от различни страни, за да стигнем до настоящето положение на институция с вероятно най-богати колекции, свързани с българската тема на Запад. Архивната част е най-важната и налага общото определение на „Абагар" като „архив". Особено ценен е възрожденският отдел с уникални документи за живота на църквата и нацията в Цариград, Одринско и Македония. Следват ръкописи, издания, микрофилми, снимки, картини, предмети от Освобождението до края на болшевишкия режим в България. Тук се съхраняват около 300 тома старопечатни книги и около 10 хиляди антикварни тома, някои от които с посвещения от авторите – като Иван Вазов, Кирил Христов, Цанко Церковски – и с подписите на Петър Берон, Раковски, Петко Славейков. При нас са библиотечните фондове на Роберт Колеж, Униатската църква в Цариград, читалище „Бъдещност" и на десетина по-късни колекционери в емиграция. Особена грижа сме посветили на книгите, засягащи българската тема на чужди езици и в частност тези, появили се до Първата световна война. Срещу позволение да бъде фотокопиран един том от тях една балканска държава се отплати с финансирането на мое пътуване там на държавни разноски. Всички се чудеха как българските културни среди и властите можеха да се отнасят с такова пренебрежение. Интерес представляват също така отделите „Българска католическа книжнина" и „Емигрантска книжнина", спасили автори и издания от забвението, на което ги бяха осъдили жестоките обстоятелства на последните десетилетия. Притежаваме близо 300 ръкописа на излезли и неизлезли книги в областта на историята, белетристиката, религията. Ще спомена имената на Христо Огнянов, Стефан Попов, Роза Георгиева, архимандрит Димитър Богданов, архиепископ Михаил Миров, епископ Богдан Добранов, д–р Петър Сарийски, отец Купен Михайлов и някои други, чиито имена засега не бива да съобщаваме. (Би причинило изненада обстоятелството, че даже автори, наложили се в сянката на режима, са ни поверявали ръкописите си „за всеки случай".) Сред по-големите фондове се открояват няколко специализирани около личности и събития, привлекли вниманието ни през тези години на търсене: „Ронкаяли", „Галлони", „Дуйчев", „Ванче Михайлов", „Христо Огнянов", „Процесите срещу католическото духовенство в България", „Българската следа", а напоследък „Лъжа и Позор", където се събира документация за изопачаването на религията и на отделни периоди и насоки на националната ни история от страна на току-що залезлия режим.

– Искате да настаните в България част от архива „Абагар". Защо? По какви принципи ще разделите архива? И срещате ли разбиране от българската общественост?

– Стигнахме до решението да предложим създаването на клон на „Абагар" в България поради редица съображения. По-важните от тях са следните. Първото бе да направим достъпни за българската общественост материалите от полза за поправяне на осакатените понятия и ценности, наследени от половин век войнствуващ болшевишки атеизъм с присъщата му системна борба срещу редица прояви на духа, включително тези на религията, особено католическата. Убедени сме, че „Абагар" е в състояние да предложи лек в един или друг сектор на болното ни общество и в частност на секторите на историята и на културата. Възнамеряваме да пренесем и настаним в България онези отдели на „Абагар", които най-вече ще позволят на българина да преориентира оценките си за Запада и за значението му в нашата история и култура. А в Рим ще останат онези части, които ще бъдат полезни на чужденеца, за да добие правилна представа за българина и българското като нещо не далечно и още по-малко противно и враждебно на общата европейска култура, а – напротив! – тясно свързано с нея както в миналото, така също днес и утре. Същевременно с това ние се противопоставяме на някои неприятни и, бихме казали, неродолюбиви прояви на хора-самозванци, решили да прокарат в България „западното" както те са го разбрали чрез едно елементарно докосване през последните времена. Прекалено дългият период на затишие в културния сектор в България позволи на националната ни номенклатура да си създаде по време на съветската перестройка връзки и позиции на Запад чрез командировки и стипендианти. Те имаха достатъчно време, вероятно по нареждане, да се преориентират политически. Вече няколко месеца наблюдаваме усилията им да се представят като посредници на западното културно, даже католическо присъствие в България. Обкръжени от наивници, малко известни „специалисти" чужденци най-помпозно се представят като западни културтрегери. Особено очебиен е жалкият случай на един все още студент в римска институция, без никаква българска или чужда академична титла, който се представя като „професор" и организира божем научни екскурзии до България. Срещу подобни ориенталски прояви застава „Абагар" като българска институция със завиден опит на Запад той чувствува дълг и право да предаде на българската общественост истински западноевропейските и в частност католическите ценности с истински български дух.

– До рухването на световната комунистическа система видимата геополитическа граница в Европа минаваше по линията християнство-атеизъм. Сега тя се измести по линията християнство-мюсюлманство. Мнозина у нас днес са разтревожени от съседството с войнствуващия ислямски фундаментализъм, съчетан с пантюркизма. Последно не другаде, а по българската телевизия лидерът на прословутите „Сиви вълци" Алпарслан Тюркеш формулира повода за тревогата: „Искаме там, където те – турците извън нашата страна – се намират, да се спазват правата им и да създадат свои независими държави" – каза той. Преди него други турски политически дейци бяха очертали границите на Дунавската турска република (Източна България) като сочеха и столицата й Варна. Надеждата си разтревожените българи адресират към бъдеща обединена Европа. Реални ли са според Вас тревогите? И надеждите ни реални ли са? Или от Рим нещата изглеждат по съвсем различен начин?

– Тревогата от „ислямската угроза" е до известна степен изкуствено създадена именно от онези, които разяриха (и по този начин създадоха) едно болезнено национално съзнание сред ислямското население в някои райони. Повишаването на тона по ислямския фундаментализъм трябваше да заглуши протеста срещу остатъците на болшевизма в България. Касае се основно за явна диверсия. Политическите борби през последната година доказаха именно това: националистическите партии и движения, които най-истерично крещяха за угрозата от ислямския фундаментализъм, на последните избори застанаха рамо до рамо с преките приемници на БКП. Друг е въпросът какво ще може да ни донесе бъдещето при наличието на една компактна ислямска маса в границите на българската държава. Пътят на разрешението му не може да бъде нито геноцидът, нито културната и социална дискриминация, а само включването на тази маса в общите процеси на напредъка ни към демокрация и благоденствие за всички граждани. Ще трябва да направим така, че ислямските ни съграждани да се чувствуват горди, че са част от това общество – най-демократичното, най-прогресивното, морално най-здравото на Балканите.

– Името на България е опозорено от покушението срещу папа Йоан Павел Втори, извършено от „сивия вълк" турчина Али Агджа, който обяви българските тайни служби за негови организатори. В Рим се състоя съдебен процес срещу г–н Сергей Антонов, един от главните обвиняеми, но той бе оправдан поради липса на доказателства. Едва ли има българин, който да не желае този въпрос да бъде изяснен, включително и аз. Ако се окажем виновни, ще понесем срама си. Но ако се окажат виновни тъкмо онния, които ни обвиняват, кой ще овъзмезди моралните и материалните щети, нанесени на България от този процес?

– С най-голяма сигурност мога да Ви уверя, че „българската следа" не е била никога повод за дискриминация или съмнение от страна на Запада спрямо българите, живеещи тук. Тя е била винаги свързвана изключително с режима. За нацията важи само онова, което Филип Димитров изтъкна пред Йоан Павел Втори на аудиенцията от 30 октомври миналата година: ако намесата на българска ръка се окаже действителна в опита за покушение срещу живота на Негово Светейшество, това ще включи папата в страданията на българския народ, също тъй жестоко измъчван от болшевизма в течение на половин век.

– Вашата многостранна дейност в Рим и по света Ви е срещала с мнозина българи. Известно е, че сте общувал отблизо с големия български патриот Ванче Михайлов. Бихте ли споделил кое Ви е направило най-силно впечатление при тези срещи?

– С Ванче се запознах в края на 60-те години, но го бях виждал още в началото на 50-те. Сближихме се особено през последните години от живота му. Стана възхитен привърженик на „Абагар". При един случай лично ни донесе скъп възрожденски подарък: „покров", принадлежал на Баба Тонка. Каза: „Тук му е мястото!" Когато беше на смъртния одър, бях поканен – както се казва – „да му прибера душата". Контактите ни бяха повече в областта на историческата наука: търсеше литература и уточнения, които бях в състояние да му предоставям. Разбира се, той ми внушаваше често своя поглед към македонския въпрос. Удивлявах се на неговата последователност. Никога не забелязах някакво отклонение от тезата му: свободна и независима Македония, с равноправни граждани българи, гърци, власи, албанци, малко сърби и турци, и никакви „македонци". Днес – след събитията в Източна Европа и на Балканите – виждам също колко беше прав, когато настояваше, че Югославия е временно явление и не ще може да просъществува до края на века. Навремето го изслушвах снизходително, без да бъда уверен в пророчеството му, той обаче се оказа прав.

– Поради неосведоменост вероятно съм пропуснал да Ви попитам нещо важно. Ще бъдете ли любезен да поправите грешката ми, като отговорите на един незададен от мен въпрос?

– Нека оставим нещо за друг разговор. Бяхте достатъчно търпелив да ме изслушате докрай.

– Монсиньор Елдъров, все поради невежество, а не от зло сърце, сигурно съм Ви попитал и нещо неуместно. Моля Ви да ми простите, като пренебрегнете безтактното ми любопитство! Благодаря Ви за отзивчивостта и Ви желая добро здраве, добри творчески сполуки и срещи с добри хора!

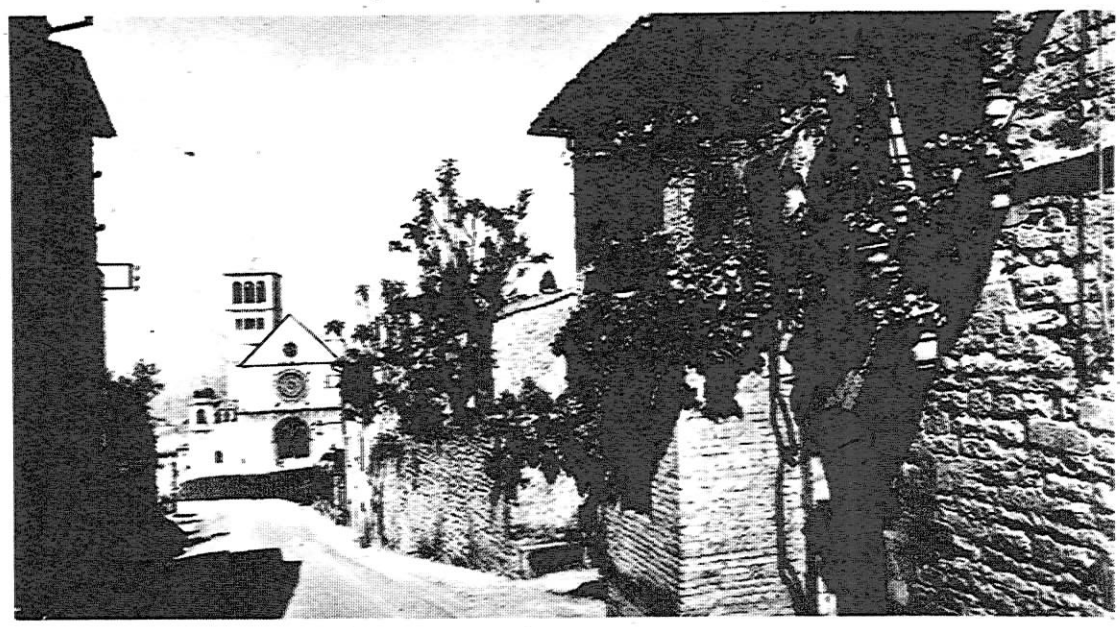

Асизи, където Георги Елдъров е учил в лицей от 1938 до 1947 г.

Основател: Архим. проф. Г. ЕЛДЪРОВ
Отг. редактор: Архим. Г. БЕЛОВЕЖДОВ
Абагар 1 католически вестник
Адрес: 1606 София Апостолическа екзархия, ул. „Иван Рилски" №10 – В
Издателство „Розим"